

Şimal dialektlərində və qırçaq dillərində feil, onun quruluşca növləri

Könül Səmədova

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti.

Azərbaycan. E-mail: samedovakonul74@mail.ru

<https://orcid.org/0000-0003-2085-1059>

XÜLASƏ

Şimal ləhcəsi dialekt və şivələrimizdə feillərin işlənməsində, onların zamana, şəxsə görə dəyişməsində müasir ədəbi dilimizdən, eləcə də başqa dialekt və şivələrdən seçilən bir sıra səciyyəvi xüsusiyyətlərə rast gəlinir. Həmin xüsusiyyətlər dilimizin tarixi dövrlərini və ümumən türk dillərinə aid qədim forma və ya hadisələri özündə daha yaxşı qoruyub saxlamışdır. Feillə bağlı olan müxtəlif qrammatik kateqoriyaların şimal qrupu dialekt və şivələrində müasir ədəbi dilimizə nisbətə daha genişdir. Müasir ədəbi dilimizdə konkret bir mənə ilə sabitləşən bu və digər bir qrammatik forma şimal dialektlərində çoxmənalı xarakter daşıyır və öz əsas mənasından əlavə, başqa mənalar da ifadə edə bilir. Bu baxımdan feilin quruluşca növlərini dialektlər səviyyəsində tədqiq etmək lazım gəlir.

AÇAR SÖZLƏR

feil, qrammatik kateqoriyalar, feili dialektizmlər, feillərdə zaman anlayışı

MƏQALƏ TARİXÇƏSİ

Göndərilib: 12.04.2024

Qəbul edilib: 16.05.2024

The Verb in Northern Dialects and Kipchak Languages, its Structural Types

Konul Samadova

Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor, Azerbaijan State Pedagogical University.
Azerbaijan. E-mail: samedovakonul74@mail.ru
<https://orcid.org/0000-0003-2085-1059>

ABSTRACT

In our Northern dialects and dialects, a number of characteristic features are found in the processing of verbs in their change according to time and person, which are distinguished from our modern literary language, as well as from other dialects and dialects. Those features have preserved relatively well the historical periods of our language and the ancient forms or events related to Turkic languages in general. The northern group of different grammatical categories related to the verb is wider in its dialects and dialects compared to our modern literary language. This and another grammatical form, fixed with a specific meaning in our modern literary language, has a multi-meaning character in Northern dialects, and can express other meanings and meanings in addition to its main meaning. From this point of view, it is necessary to study the structural types of the verb at the level of dialects.

KEYWORDS

verb, grammatical categories,
verb dialectisms, time concept
in verbs

ARTICLE HISTORY

Received: 12.04.2024
Accepted: 16.05.2024

Giriş

Azərbaycan dilinin dialektləri kompakt şəkildə, əsasən, tarixi Azərbaycan ərazisində yaşayan etnik azərbaycanlıların danışdıqları şivələrin məcmusudur. Azərbaycan dili nə gəlmə, nə də öz kökləri etibarilə yad mənşəli olmayıb, yarandığı zamandan günümüzədək türksistemli dil kimi Azərbaycan ərazisinin sakinləri olmuş əcdadlarımızdan mənəvi sərvət kimi bizə miras qalmışdır. Əsrlər boyu Azərbaycan türklərinin dilində işlənən bir çox sözlərin dialekt variantlarının digər türk dilləri ilə müqayisəli tədqiqi Azərbaycan dilinin tarixi funksiyasını müəyyənləşdirmək baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir. Feil də dilimizin tarixi inkişafını özündə əks etdirən əsas nitq hissəsi kimi bu müəyyənləşdirmə prosesində mühüm rol oynayır.

Əsas hissə

Bəzi türk dillərində feillərin başqa nitq hissələrini əvəz edə bilməsi mümkündür. Daha çox kar və cingilti samitlərin tam diferensiallaşması ilə əlaqədar olan bu cəhət qırpaq qrupu türk dillərində qabarıq şəkildə özünü göstərir: *bas – feil, bas – isim (baş); gör – feil, gör – isim (gör – qəbir); toy – feil (doymaq), toy – isim; kası – feil (qaşmaq), kası – isim (onun düşməni); at – feil, at – isim* və s. [6, s. 180].

Azərbaycan dili dialekt və şivələrində bir qrup qədim feillər vardır ki, onları müasir Azərbaycan ədəbi dili üçün arxaikləşmiş feillər sırasında vermək mümkün deyildir. Doğrudur, bu növ feillərin dialekt və şivələrimizdə qədimdən işləndiyini və müasir Azərbaycan ədəbi dilində müşahidə edilmədiyini göstərən faktik dəlillər çoxdur. Buna *ayın /ayni /aynu* feilini nümunə göstərmək olar. Bu feilə İsmayilli rayon şivələrində rast gəlinir. Həmçinin *aylan, arıd, yazla, yanşa, yığla* və s. kimi feilləri sadalamaq mümkündür [5, s. 71 – 77].

Yuxarıda qeyd etdik ki, ədəbi dildə olduğu kimi, şimal qrupu dialekt və şivələrində də feil bir sıra maraqlı və spesifik xüsusiyyətlərə malikdir. Bu xüsusiyyətlər daha çox feilin zamanlarının ifadəsində iştirak edən morfoloji vasitələrin müxtəlifliyində, feilin zaman və növ kateqoriyalarının morfoloji göstəricilərinin müxtəlifliyində öz əksini tapır. İsimlərdən fərqli olaraq, hər hansı bir feil dörd şəkildə özünü göstərir:

- 1) təsdiq,
- 2) inkar,
- 3) bacarıq,
- 4) qeyri-bacarıq.

Bütün bu şəkillərin qabarıq formasını aşağıdakı kimi ümumiləşdirmək olar:

Feilin inkar şəkli ədəbi dildə olduğu kimi, dialekt və şivələrimizdə, əsasən, *-ma, -mə* və *-m* şəkilçiləri ilə ifadə olunur. Lakin dialekt və şivələrdə sonu [p] səsi ilə bitən feillərdən

sonra *-ba*, *-bə*, *-b* inkar şəkilçiləri də işlənir. Məsələn: *tapbadı*, *səpbədi*, *təpbədi*, *tapbur* və s.

Feilin bacarıq şəkli dialekt və şivələrimizdə, ədəbi dildə olduğu kimi, analitik şəkildə, yəni feili bağlama ilə *bil* köməkçi feilinin birləşməsi ilə ifadə olunur. Məsələn: *ala bil*, *gələ bil*. Bu qrup dialektlərdə bəzi bölgələrdə *durmax* feili ilə də düzəlir: *yaza durmax*, *baxa durmax*, *baxa durufdu* (Zaqatala, Qax, Balakən, Şəki). – *Ho uşax hellecene üzüma baxa durufdu* (Zaqatala – Göz.).

Feilin qeyri-bacarıq şəklinin inkarı dialekt və şivələrimizdə, ədəbi dildən fərqli olaraq, müxtəlif sintetik şəkildə özünü göstərir. Bununla yanaşı, dialekt və şivələrimizdə qeyri-bacarıq şəkli *-mma*, *-mmə* və ya *-emə*, *-əlmə*, *-ilmə* şəkilçiləri ilə ifadə olunur. Bu, şimal qrupu dialektlərində az təsadüf olunan formadır. Feillər qeyri-bacarıq şəklinin işlənməsinə görə dörd qrupa bölünür, lakin şimal qrupu dialekt və şivələrimizdə yalnız bu növ geniş yayılmışdır. *Bilmə* ilə yanaşı, *-mma*, *-mmə* şəkilçiləri daha çox işlədilir: *görə bilmiyif*, *gələ bilmiyif*, *baxa bilmiyif*. Bundan başqa, dialektlərimizdə həm də *bilmə* + ancaq *-mm*; ancaq *-mma*, *-mmə*; *-elmə*, *-əlmə*, *-ilmə* variantları da vardır. Məsələn: *yazammədi*, *gələmmədi*, *yazammiyəcək*, *gələmməz*, *yazamməz*, *yazammiyif*, *gələmmiyif* və s. (Zaqatala, Balakən, Şəki). Şimal ləhcəsi dialekt və şivələrində də feillər quruluşca sadə, düzəltmə və mürəkkəb olur.

Sadə feillər

Ədəbi dilimizdə olduğu kimi, şimal qrupu dialektlərində də sadə feillər eyni formada işlədilir. Sadəcə müəyyən fonetik fərqlərlə digər şivələrdən seçilir. Bu feillərə həmçinin qədim türk dilli abidələrimizdə və yazılı ədəbiyyatda da rast gəlinir. Tədqiqatçı S.Mustafayeva Qədim Azərbaycan dilində tayfa dili xüsusiyyətini izah edərkən “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanlarının dilində işlənən oğuz və qıpçaq mənşəli sözlərin, o cümlədən feillərin maraqlı statistikasını vermişdir. Müəllif qeyd edir: “*Dastanın dilində “demək” anlayışı, əsasən, üç sözlə verilir: demək, söyləmək, ayıtmaq. Oğuz variantlı demək – 627 dəfə, söyləmək – 214 dəfə, qıpçaq variantlı ayıtmaq – 470 dəfə işlənmişdir. Həmçinin oğuz mənşəli etmək köməkçi feili – 80 dəfə, onun qıpçaq variantı – qılmaq cəmi 13 dəfə, basılmaq – 17 dəfə işlənmişdir*” [4, s. 95].

Düzəltmə feillər

Müasir türk dillərində feillər iki yolla formalaşır:

- 1) morfoloji yolla;
- 2) sintaktik, analitik yolla.

Türkologiya elmində feilin analitik formasının tədqiqi XVIII əsrdən başlamışdır. Həmin əsrdə tatar dilinin qrammatikası üzərində işləyən İ. Qıqanov feilin analitik növünün 12 formasını qeyd etmişdir (*-ədu*, *kel* və *al*). Bundan başqa, M. İvanova, T. Makarov, A.Troyanski və başqaları feilin analitik formasını türk tatar dili üzərindən tədqiq etmişlər.

Feillərin morfoloji yolla əmələ gəlməsi daha geniş yayılmışdır. Belə feilləri iki qrupa bölmək olar:

- 1) adlardan yaranan düzəltmə feillər,
- 2) feillərdən yaranan düzəltmə feillər.

Tədqiqat zamanı şimal qrupu dialekt və şivələrində morfoloji yolla yaranan çox sayda maraqlı feillər müəyyənləşdirdik.

Adlardan yaranan feillər

1. *-la*; *-lə* şəkilçisi ilə yaranan feillər: *yuxulamaq*, *yirğalamaq*, *sarıqlamaq*, *yelləməx'*, *yığlamaq*, *aglamaq*, *haylamaq* və s. Bu şəkilçi şimal ləhcəsi dialektlərində bəzən [d] kimi tələffüz olunur. Məsələn: *gözdəmax*, *başdamax*, *işdəmax* və s. Şimal ləhcəsi dialektlərində işlənən *-da*, *-ta* qeyri-məhsuldar formalarına digər türk dillərində də eyni səviyyədə rast gəlinir. Məsələn: qazax dilində *kamala* (*dövrəyə almaq mənasında*), tofa dilində *sokta-vurmaq*, *döymək* və s.

Dilçi alim Buludxan Xəlilov bu şəkilçinin şimal ləhcəsi dialektlərində rast gəlinən *-da*, *-ta* variantlarından əlavə, ortaq türk dillərində *-ra* və *-şa* variantlarının da olduğunu qeyd edir və bunun səbəbini *l~d*, *d~ş*, *ş~r* keçidləri əsasında formalaşması ilə əlaqələndirir [2, s. 47].

2. *-lan*, *-lən*, *-dan*, *-dən* şəkilçisi ilə yaranan feillər: *tullanmaq*, *evlənməx*, *axdalanmaq*, *öylənməx* və s. Bu şəkilçilərdən şimal qrupu dialektlərində istifadə olunur, həmçinin digər türk dillərində də müəyyən dərəcədə rast gəlinir.

3. *-laş*, *-ləş* şəkilçisi ilə yaranan feillər: *xəbərləşmək*, *maslahatlaşmaq*. Bu şəkilçinin mənşəyi və törəməsi haqqında müxtəlif fikirlər mövcuddur. Dialektlər də ədəbi dildə olduğu kimi müxtəlif cəhətdən izah edilir.

- a) hərəkətin birliyini bildirənlər: *kömaklaşmaq*, *sövdələşmaq* və s.;
- b) hərəkətin nəticəsini bildirənlər: *uyğunlaşmaq*, *qavaxlaşmaq*, *aydınnaşdırmaq* və s.;
- c) hərəkətin səbəbini bildirənlər: *əşəfləşmək*, *xaraflaşmaq* və s.;
- ç) məkan mənası bildirənlər: *uzaxlaşmaq*, *yaxınlaşmaq* və s.

-laş, *-ləş* şəkilçisi bəzi hallarda əvəzliliklərə də qoşularaq *bizləşmək* sözünü yarada bilir. Qıpçaq qrupu türk dillərində *-lan* şəkilçisinin *-lən* formasına da rast gəlinir. Məsələn: qazax dilində *pikirlənyərdi* – *fikirləşərdi*.

4. *-a*, *-ə* şəkilçisi ilə yaranan feillər: Müasir türk dillərində bu şəkilçi qədim hesab olunur. Dilimizdə bu şəkilçini qeyri-məhsuldar hesab edən dilçilər də vardır. Amma bəzi dilçilər əmələ gətirdiyi söz hesabına görə bu şəkilçini məhsuldar hesab edirlər. Şimal qrupu dialekt və şivələrində də bu şəkilçi ilə yaranan xeyli sayda sözlərə rast gəlmək mümkündür. Məsələn: *sanamax*, *qınamax*, *oynamax* və s. Qıpçaq qrupu türk dillərində bu şəkilçinin *-a*, *-ə* variantından başqa *-a* və *-a*, *-ə*; *-a* və *-a*, *-ə* formalarına da rast gəlinir. Məsələn: özbək dilində *yunamok*, *ginamok*, *tunamok* və s.

5. *-da, -də* şəkilçisi ilə yaranan feillər: *xortdamax, xırçıldamax, xoruldamax*. *-da / -ta, -da / -tə* şəkilçisindən ayrıca dilçilik mənbələrində danışılır. Bəzi mənbələrdə isə bunlar *-la, -lə* şəkilçisinin bir variantı kimi verilir. *-la, -lə* forması ədəbi dilimizdə *-da / ta; -da / -tə* forması isə, əsasən, şivələrimizdə işlənir və bunlar çox zaman bir-birini əvəz edir (*xort-la-maq, xort-da-maq; iz-lə-mək, iz-də-mək*) [3, s. 27].

6. *-lat, -lə, -landır, -ləndir* şəkilçisi ilə yaranan feillər: Bu şəkilçi isim, sifət və zərfdən feil düzəldir: *cinlət, yellət, paylat* və s.

7. *-ı (-i, -u, -ü)* şəkilçisi ilə yaranan feillər: bu şəkilçi daha çox sifətlərə qoşularaq feil düzəldir, həmçinin ismə və zərflərə qoşularaq feil düzəldən qeyri-məhsuldar şəkilçidir: *yeri, bərki, yürü, acımax, keyimax, zarımax* və s.

8. *-ar, -ər* şəkilçisi ilə yaranan feillər: *ağarmaq, bozarmax*. Dil faktları təsdiq edir ki, *-ar, -ər* şəkilçisinin tarixi çox qədimdir. Bu şəkilçi *ol* köməkçi feilindən əmələ gəlmişdir. Məsələn: *göyərmək – göy olmax* və s. Dilçilərdən H. Mirzəyev bu şəkilçi haqqında yazır: “...Sifətlərə və atributiv isimlərə artırılan *-ar, -ər* şəkilçisi *ol, er* köməkçi feilindən törəmişdir” [1, s. 105 – 106].

9. *-al, -el, -əl, -l* şəkilçisi ilə yaranan feillər: Bu, daha çox oğuz dil qrupuna məxsus bir şəkilçi olub, şimal qrupu dialektlərində də aktiv işləkliyə malikdir. Məsələn: *ucalmax, yaşarmax, genelməx, kökalmax* və s.

Türkoloq E. V. Sevortyan bu şəkilçinin *-əl* variantının Azərbaycan dilində olmadığını, işlənmədiyini bildirsə də, F. Zeynalov tam əksini qeyd edərək bu şəkilçinin də geniş yayıldığını əsaslandırmışdır [6, s. 195].

10. *-ix, -ik, -uq, -ük* şəkilçisi ilə yaranan feillər: *yoluxmax, qoşulmax, darıxmax, keyikmək* və s.

Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğətində 40 minə yaxın söz toplanmışdır ki, bu sözlərin bir qismi düzəltmədir və sonu feildən ad düzəldən *-q, -k* seriyalı qeyri-məhsuldar *-ar, -ək, -ıq⁴, -qa², -ğa², -kə, -qı⁴, -san, -qac, -gəc, -ğac, -gəc, -ğın, -qun* və s. şəkilçilərlə bitir. Bu qeyri-məhsuldar şəkilçilər birhecalı, ikihecalı və çoxhecalı, yəni sadə, düzəltmə, mürəkkəb və qoşa sözlərin sonuna artırılmışdır.

11. *-sa, -sə* şəkilçisi ilə yaranan feillər: Məsələn: *qərifsəmax, susamax-susdamax* və s. Digər türk dillərində olduğu kimi, Azərbaycan dilinin şimal qrupu dialektlərində bu şəkilçinin *-sı, -si, -su, -sü* və *-imsə, -ümsə* variantları da vardır. Əksər türkoloqlar hesab edirlər ki, bunlar məhz *-sa* şəkilçisindən əmələ gəlmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, bu şəkilçilər oğuz qrupuna nisbətə daha çox qıpçaq qrupu türk dillərində geniş yayılmışdır. Türk dillərində *-sa, -sə; -sı, -si, -su, -sü* şəkilçilərindən başqa, *-san, -sən* şəkilçiləri də vardır. Məsələn: *ağlamsınmax, diksinməx, unsunmax* və s. *-an, -ən* şəkilçisi ilə yaranan *şitən, gücən, boşan, dilən* və s.

Feillərdən əmələ gələn və *-şa, -şə* şəkilçisi ilə yaranan feillər: *dinşəmək*; *-ız* şəkilçisi ilə yaranan: *qalxızmaq*; *-an – dadanmaq*; *-qan, -qun – qısqaqanmaq, udqunmaq*; *-ala, -ələ – qovala, itələ, ovala, silkələ*; *-xa, -xala – ovxala*; *-nux – vurnux*; *-uz – uduzmaq*; *-qla, -klə – oynaqqla, sürüklə*; *-marla – basmarla*; *-ı, -i, -u, -ü – qazı, qarşı, sürü*; *-sa -sə – qapsamax*; *-sı -si, -su – qapsı*; *-na – qısna, əsnə, kişnə* və s. Həmçinin bir-çox qeyri-məhsuldar şəkilçilər də vardır: *-mla – cızıqlamaq*; *-lan – heyfilsən*; *-əzi – öləzəmək*; *-ümsə – gülümsə*; *-irgə – əsirgə*; *-tala – yontala*; *-arla – qomarla*; *-şə – dinşə*; *-za – qovza, -qımza* (çıxartmaq, qoparmaq anlamında) və s.

Mürəkkəb feillər

Məlumdur ki, türkologiyada, o cümlədən Azərbaycan dilçiliyində mürəkkəb feil məsələsi mübahisəlidir. Dilçilər mürəkkəb feil anlayışına, onun quruluş və növlərinə müxtəlif cəhətdən yanaşdıqları üçün bir-birini təkzib edən fikirlər meydana çıxır.

Türkoloq F. Zeynalov mürəkkəb feillərin dilçilikdə həllini gözləyən mübahisəli mövzulardan biri olduğunu qeyd etmişdir [6, s. 208].

Professor M. Hüseynova feilləri sadə (*kirimək, varmaq, bulmaq*), düzəltmə (*uralanmaq, hellənmək, ismarlanmaq*), mürəkkəb feili dialektizmlər (*bağrı yarımaq, bəddam olmaq*) kimi növlərə ayırır və onları təhlil edir.

Akademik Z. İ. Əliyeva – Budaqova mürəkkəb feilləri nitq hissələrinə görə dörd növ üzrə təsnif edir:

- a) adla təsriflənən feildən ibarət olanlar,
- b) feili bağlama ilə təsriflənən feildən ibarət olanlar,
- c) yönlük halda olan məsdərlə təsriflənən *başlamaq* feilindən ibarət olanlar,
- d) *ç; a, -ə; -ya, -yə* şəkilçili feillə təsriflənən *bilmək* köməkçi feilindən ibarət olan mürəkkəb feillər.

H. Mirzəzadə mürəkkəb feilləri komponentlərin müxtəlifliyinə görə iki başlıq altında qruplaşdırır: *köməkçi* və *müstəqil* feillərlə düzələn mürəkkəb feillər.

Müasir Azərbaycan ədəbi dilində, eləcə də dialekt və şivələrimizdə ad və feildən ibarət olan mürəkkəb feillərin xüsusi bir tipi – ikinci komponenti isimdən əmələ gəlmiş düzəltmə feillərdən ibarət olanlar daha çox yayılmışdır (məsələn: *su sulamaq*).

Şimal qrupu dialekt və şivələrindəki mürəkkəb feillər də ədəbi dildə olduğu kimi, aşağıdakı formada əmələ gəlir:

1. *Ol, et, elə* köməkçi sözlərin birgə iştirakı ilə düzələn feillər: *hazır olmaq, xoş olmaq, daxil et*;
2. Birinci tərəfi isimlərdən, ikinci tərəfi feillərdən ibarət olan mürəkkəb feillər: *ip ipləmək, quş quşlamaq, sap saplamaq*;
3. Birinci tərəfi *-ib* şəkilçili feili bağlama, ikinci tərəfi feildən ibarət olan feillər: *yandırır*

yaxmaq, aşıb-daşmaq, qorxub-qaçmaq və s.;

4. Frazoloji vahidlərdən ibarət mürəkkəb feillər: *başə düşməx', xecelət çəkməh* və s.;

5. Birinci tərəfi feilin müxtəlif formalarında, ikinci tərəfi *idi, imiş* köməkçi feilləri ilə ifadə olunan mürəkkəb feillər: *getmiş imiş, saxlar idi, yazan imiş* və s.

Mürəkkəb feillərdən müasir türk dillərində *-maq+ol* forması da vardır ki, bu o qədər də məhsuldar deyildir. Oğuz qrupu türk dillərində, xüsusilə Azərbaycan türkcəsində bu formaya nadir hallarda rast gəlinir. Məsələn: *işin-peşən yazmax olsun helə* və yaxud *gezmax olsun, işdamax olsun* və s. Bu forma şimal qrupu dialektlərində – Zaqatala, Balakən və Qax rayonlarında aktivdir.

Qıpçaq qrupu dillərində, xüsusilə qazax dilində *-mak+bol* forması çox geniş yayılmışdır. Məsələn: *almak boldı, istemak bolğan, boyamak bolasız* və s.

Oğuz qrupunun dialektlərində *maqda+ol* formasına geniş rast gəldiyi halda, qıpçaq qrupunda bu forma az işlədilir. Qıpçaq qrupunda qıpçaq və karluk qrupu dillərində məsdərlə bağlı – *moçki+bul, makşi+bul* formaları vardır. Məsələn: qazax dilində *olmakçi buydu, (bulqan, bulyapti, byulibdi) qaymakşi boldık, bermekşi bolıptı* və s. Qıpçaq qrupu dillərindən *-ib+bol* forması da mövcuddur [6, s. 209 – 210].

Nəticə

Son dövrlərdə aparılan tədqiqatlar dialektologiyanın qədim tarixi qatlarının açılmasında böyük əhəmiyyət kəsb edir. Tarixi dialektoloji tədqiqatlar qədim oğuz və qıpçaq, eləcə də bir çox qədim türk boylarının dil elementləri ilə yanaşı, mövcud dialekt sözlərinin çoxu çağdaş Azərbaycan dilində ümumişləklidən heç də təcrid olunmadan öz tarixi mövqeyini qoruyaraq müasir türk dillərinin etnogenetik baxımdan vahid kökdən qaynaqlandığını sübuta yetirir. Şimal dialektlərində feilin quruluşca növlərinin qıpçaq dilləri ilə müqayisədə təhlil edilməsi bu köklərin araşdırılması üçün əsaslı mənbələrdən biridir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Bayramov İ. (2007). Qərbi Azərbaycan şivələrinin leksikası. Bakı, Elm və təhsil. 440 s.
2. Xəlilov B. (1995). Azərbaycan dilində təkhecalı feillərin əsasında duran ilkin köklərin fonno-semantik inkişafı (müqayisəli-tarixi istiqamətdə). Bakı, Azərbaycan Dövlət Kitab palatası. 80 s.
3. Mirzəyev H. (1979). Müasir Azərbaycan dilində təsirli və təsirsiz feillər. Bakı, API. 115 s.
4. Mustafayeva S. (2003). Qədim Azərbaycan dilində tayfa xüsusiyyətləri. Bakı, BDU. 125 s.
5. Rüstəmov R. (1963). Azərbaycan dili dialekt və şivələrində işlənən bəzi qədim feillər haqqında. Bakı, AMEA-nın Xəbərləri, İctimai elmlər seriyası, № 3. 130 s.
6. Zeynalov F. (2008). Türk dillərinin müqayisəli qrammatikası. I hissə. Bakı, MBM. 354 s.